National Library of Israel
Doar Hayom - דאר היום, 25.02.1927, page 6

מבעד למסרה

(שעורים דאתמול)

ואת שורי־תי אלה, רבו־תי, אני כו־תב, הידעתם היכן ? — בתוך האופי־רה ממש, בין מכך למסך ובין שהרית למוסף וביחוד בין תלמידה לתלמי דה, ולא במונטין־פן שלי אלא בעפרון ובחפזון כמו ה„ספר מטיביליה" — ולפיכך יצא שעורי הפ־עם מקוצר מאד, גזוז וגזור במספרים מכל צד לפי האפנה האחרונה, אך לא „מגליה"...

לא אספר לכם, כמובן, מה שהיה שם על הבמה — הן כל זאת רא תם וצחקתם ! — ולא מאחורי הבמה — הן את ה„לחשן" לא ראיתם אבל ש מ ע ת ם אותו כלכם ! — ואף לא אאריך חברים על הר מלה שהיה ה„מלה" של ההצגה ועל קול הזמיר של לוואא כמבנות־ט ל ו ו י ם, מחמת שאינו רוצה להסיג הלילה את גבולו של יחידי יחידיה וחידיהם של רוסיני ופוציני, מאירבר ובן ציס ועלי רק להוסיף כי עכשיו ראינו שהם לא רק נאה מזמרים אלא גם נאה משחקים...

רוצה אני דוקא לספר לכם, בדר־כי, מה שהיה מתחת לבמה שם באולם ועל היציע למעלה.

ומה אמר לכם, רבותי ? — באולם היתה כל ירושלם של מעלה, ה„א כל א ר ב ע מ א ו ת העליונים והא־דונים מאחב„י ומשאונם בני ברית, ועל כלם שני אזנות הזקנים החביבים : אחד בישיבה של מעלה בתוך התא, ואחשני בישיבה של מטה בשורה ראשו־נה על יד התוך, וקיש ביניהם היה עילה ויורד ורץ מהבא לחתם ומחתם לחכא, בחינת : קישקיש ..

עשרת העבטים באו מבריכטול, כנראה, לכבוד הנציב ואחב„י — לכבוד הנדיב. ה ם הביטו למעלה ו א־נ ח נ ו פנינו למטה — אמריקתה, ור' עזמות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף בשעורו..

והתחרות בין שני הצדדים הני־עה, כנראה, אפילו לתזמרת של האו־פירה. עם ההימנון הבריטי עשו חפעם ב„קצור" ובשנוי נוסח קצת עד שאי אפשר היה כמעט להבירו, וב„תקוה" שלנו הארבו דוקא, ואמרו „אדוד" כל הקהל לרבות בני דודנו ובנ' עשו הא־רוכים והאדומים הזו עומדים כל אותה שעה בדם לי ורחיכו כמו ב„שמנה־עשרה", ואחר כתם, שעמד מאחורי קם וישב פעמים ושלש עד גמירא. ניכר ה־ה כי ברוסניה היא אינה אלא חלק קטן מ„חבית הלאומי" שלנו.

ואולם, עוד לפני שירת ההימנון פרצה מחלקת בשורה השניה שמאחורי בין שכני ושכנתו הוא. הוא הורה לת באצבע של מעות תבחור הזעצעור שנפלה ב„ליברטו" — הן זוזי עם ארצות גמורה, טעון היחודי, לכתב „הספר מס־ביליה" במקום „הספר מ ס י ב י־ר י ה", הוא זוכר היטב עוד מרוסיה!

ולעמת זה רשם הפקיד התימני שבממשלה בתעודת הרשון של החצנה „ה ס ב ל מ ס ט ב י ל י ה" — לשון נופל על לשון..

* * *

ובשעה שראיתי על הבמה את ההמצאה של ה„ספר מס ביליה", נז־כרתי ב„המצאה" הנפלאה של הסופר הלטיני של בן אב"ו, תחבתי את ידי לתוך כיסי והוצאתי מכתב מוזר שקבלתי בשבוע זה מאת תלמידי באותיות ל ט י נ י ו ת. ולטעון ה„הדוש" הגדול, הריני מוסרו לכם הפעם בכתבי ובלשונו ממש, ומ־קוה אני כי תבינו במכתב זה ממש מה שיבינו הקוראים בספרו הליטיני של בן־אב"ו :

B.W. Vayakhel Moysche,

Tarpaz.

Lichwod mori verabbi Hara-hag Rabbi Azmaveth Schlita.

•

Hahamtzaah hanilaah ad ein heiker schel Benawi lehadpiss et sifro haivri beotyot latiniot matzaa hein be-einay, veal-kein amarti: Eesseh gam ani kamohu veechtow lemori verabi beotyot latiniot. Mahmat Scheani tzolea, lo-aleichem kzat al ha"Iwri" ve-hakţiw (Aussleigechtz belaaz) scheli hu schelo kedarko...

ומחמת, שרואה אני בכם, יקירי, שאתם אבדתם, כמו שאומרים הצרפ־תים, את ה latin (לטינית) שלכם, וחס אני על שניכם הצעירות —אנסה לקרא לפניכם את המכתב בעברית שלנו.. יודע אנכי היטב עד כמה הביבה עליכם גירסא דינקותא של „החדר" ושל הרבי ב„טייטיל" שלו, שלמד אתכם אגב צביטה וחביטה : „קמיץ־אלף — א ! קמיץ־בית —בו !" עם קישה ערה אתם וכסורת אבות בי־דיכם ואין אתם יכולים להפוך מהאר־תיות המדובעות והמזוזרות של החומ־ש'ל והמחזור שלנו — וע"כ אבאר לכם את המכתב הלטיני של תלמידי היקר.

וראשית הכמה : שתי האו־תיות B.H. אשר בראש המכתב אינן חלילה ר"ת של איזה תאר בכבוד אנגלי כמו למשל, British Hebreu ולא בחור־ה„עצעור אף לא בן־ה„מורתא אלא פשוט ברוך־ה„שם.

ומחמת — כך כותב תלמידי להלן —שישנם בין תלמידיך וביחוד בין תלמידותיך מהו„ל רבים וכן שלמים, שהם שייכים ל„דיר הלטיני" של בן־אב"ו, עצתי אכונה גם לך, רבי ומורי שתכתב את שעוריך ולכהפ"ה את הדברים המצחיקים באותיות לטיניות.

הן ידוע לך בודאי, שאני חסיד יתיק שלך ושותה את דבריך בצמא בכל ערב שבת אחרי אכילת הדגים בחרדל וכל ה„עונג שבת" שלי ממך הוא. ואם לא תתפנק ביותר, אגלה לך שלא רק אני אלא גם שכני נהנים מסך ושנים מקוסות אצלנו בין התימנים, שהם א ו מ ר י ם את ה„עזמות" כמו שאומרים ז : ה ר, ומסיימים בקדיש דרבנן.

ורחמנות רק עליה, על זאנתי שתהיה, שלא למדה עברית בחו„ל. כתב נא לעזמות, היא אומרת לי, שלו הר־פיסו אותן באותיות לטיניות. הייתי יכולה לקרא את ה„הכמות" שלו מכלי ראשון. וכך נגזר עליה, על תלמידתך זו העלובה, לשבת ולהביט עלי בצרות עין בשעה שאני יושב ומתענג, שהרי אני מקריא רע ומתרגם גרוע, במחילה.

צדקה ממני, רבי ומורי, ועשה זאת למען תלמידותיך „הנויות".

המצאה נפלאה, בנאמנות ! הן רשאי אתה עכשיו לחיות עם הארץ ובור דאורייתא ודרבנן בלשוננו ובדק־דוקה, לכתב „נה" בשבעים ושבעה שבושים ולחיות סופר עברי מובהק ב„לטיין" !

מחיה נפשות ממש ! משעה שה־תיר בן־אב"ו את הלטינית ואפשר לכ־תב בלשוננו משמאל לימין, הן יכול כל אדם שלא קרא ולא שנה לחיות מנהל לשכת העתונות במלון יוז או „במקום" שלו, וכל המרבה בשגיאות הרי זה משובח, וכתב התשובה לרל־ביזיונוסטים הרי יוכיח !.. ו

מספרים, כי בשעה שעמד אוסיש־קין ודרש לפני חבר הלאומים בפריז ב ע ב ר י ת, כידוע, משך לויד ג'ורג' האנגלי בקצה שרוולו של פואנ־קרה הצרפתי ושאל אותו ברמז : מה הוא אומר ? (ברמזו על איש חברזל שלנו).

נענע פואנקרה בשתי כתפיו לאות שלילה ואמר בלשונו :

c'est de l'hebreu pour moi

(זוהי ע ב ר י ת בשבילי !) —כך משיבים הצרפתים על דבר, שאינו מובן להם כל עיקר.

חוששני, שעכשיו יאמרו בצרפת:

c'est du la.in pour moi

כלומר : זוהי ל ט י נ י ת בשבילנו.

והשנית -- מה הרעש, ומה כל הטרדם הזה שהקימו מסביב לספרי הלטיני של בן־אב"ו ? —

בן־אב"ו כותב עברית באותיות לטיניות ובהפועל הצעיר כותבים לחי־פך — לטיניות באותיות עבריות, ור־איה לדבר : מאמריו של לופבן עם כל הליקוד־רציה, אמנם פציה, ממש לשונו של המלאך פצפציה...

ואם לא תגידו בגת, רבותי, אגלה לכם בלחישה טוד כמוס, סוד המערכת ממש : בשבוע זה נתגנבתי הרש ועל קצה אצבעותי לתוך לשכת החשאין של בן־אב"ו ושם על שלחנו אשר מא־חורי הפרגוד מצאתי, נחשו מה ? — גל שלם של „הגהות" צהובות, ירוקות, אדומות ולבנות מכל הגוונים וחכלולים, וביחוד חוברת שלמה של הספר Avi Via Deloţosa (אבי), והפרק הראשון

או „הדרך אל הנצחון"...

חבשתי מיד את משקפי הליטי־ניות והתחלתי קורא מלמטה למעלה ומשמאל לימין, ישר והפוך וראיתי ע ו ל ם ה פ ו ך ממש ! בספר זה ראיתי, רבותי, מה שלא ראתה שפ־חה בדאר היים !

שערו בנפשכם :

ה„ח" ראשו למטה וה„ח" ראשו למעלה ; ה„כ" מהפך את שהחנו וה„ק" עומד בבחינת „וזקף כפופים", ה„ט" להאי גיסא ור„ת" לאידך גיסא ה„פ" יוצא דופן..

ה„א" התחוה באה ב„אזלא־גרש" (אפיסטרוף בלע"ז) וה„ע" בגרשין עין לא ראתה.. ה„שין", שנואת נפשו של בן אבי היא לא „ש" אלא — Ce ודרגא לתתא, מעין זנב קטן תתחתון. בקצור, כדי שיהיו הקורא בספרו, גיים המחבר את כל טעמי הנגינה, גדוד שלם של תלישות קטנות וגדולות, קרני פרח עם סוף פסוק, וה„מחפך פשטא" מפקד ומצביא על כלם.. ועצתי לנערי הגמנסיא שיקראו פרק מהספר הלטיני שלו לטבחן התלמידים בדקדוק ובנקוד.

ואולם ברדך מרוצתי בספר הל־טיני הזה, נכשלתי לא עליכם בשתי מלים לטיניות ולא יכלתי בשום אפן לעמוד על מהותן Urva Parah

אינו יודע עד עכשיו אם זהו „עורבא פרח" או — „אורוה פרה ?"..

בכ"ז, כדי להרגיע את הקוראים ולהקל עליהם את הקריאה נפל בן אבי על המצאה חדשה לצרף „מלין" קטן לבאור הנקור וחקריאה, וליתר בטחון בקש ממני ל ת ר ג ם את ספרו זה ל ע ב ר י ת.

לא לחנם אמר אחד מ„הגדולים" שלנו בשבוע זה, שהוא יהיה הראשון לקנות את ספרו זה של בן־אבי : מפני, שזה היה הראשון והאחרון !..

* * *

אם אמרתי „אחד מהגדולים", לא התכוונתי חלילה הפעם ל ד י ז נ ג ר ף אעפ"י שגם הוא תרצה בשבוע זה לפני העתונאים ע"א ההתישבות העירונית ולא הכינו אותו כל עיקר, כנראה, מפני שדבר אליהם לא עברית אלא ל ט י נ י ת..

הוא גלה לנו אמריקות חדשות, שאפשר לעשות בא"י גם סבון וגם עמילן גם „מכחר ותעשיה" וגם הוצ־את לבטלה, ואפילו לדוג דגים בכנרת ולהוציא בחמי טבריה, בקצור אפשר כאן לבנות את פתום ורעפסם, גן עדן ממש — לב עברי, מה אתה חומד עוד ?

אלא, שיש לפי דבריו רק עכוב קטן באמצע והוא — מאפיש מאסארי!

— „חכם !" — מען אלי פעם יהודי אחד — „רבותא היא לזכות בגורל הגדול כשיש שטר גורל, הבה נראה „קנע", שתזכה בגורל בלי שטר ?".

וכחמת, שדיזנגוף אינו, כנראה, „קונצנמאבער" לא עשה כלום ולא לחנם אמר בהרצאתו : „הדבר הכי גדול שעשה במשך שלשת החדשים האלה הוא שלא עשה ב כ ס פ נ ו א"י.

מנהיגנו הנכבד הוא גם הומוריסט, ובשעת ההרצאה הריע לי חברי מפר־ליה פתקא והודיע לי כי בע"ש זו לא יקנה עוד את ה„עזמית" לאחר ששמע את השעותו של המרצה, ואמנם צדק הלורד מאיר, המכתב הכי חשוב הוא שאינו נכתב ואינו נשלח וההרצאה הכי מענינת לפעמים היא זו שאין מרצים אותה.

ועכשיו, מרגן ורבותי, רשות הדבור ל א מ ר י ק ה.

וראשית כל דבר עליכם לדעת כי ישנם בעולם שתי אמריקות, לא הצ־פונית והדרומית, אלא שתי אמריקות אחרות שנתגלו כאן בא"י, ואם תרצו לדעת מה הן, תשמע אזנכם כארפכסת לשמע את המעשים והעובדות האלו :

לפני שבועות אחדים — כך מספר לי תלמידי שעדותו נאמנה מאד — נבנס למלון־יוז וראה שם מחזה נפלא באמתי, יהודי אחד, שעפ"י מראהו ולבושו היה יהודי הייר מאמווידר־ד־יקה, נכנס ישר לכשדרך המזכירות ובלא הקדמות בלל דרש בקול רם להראות לו את ספרי־החשבונות.

— „האם כבודו „אינספקטור" — שאל הפקיד מאת התייר שלנו — „שאתה מבקש לראות את ספרי החש־בונות" ?, ובשעת־מעשה נזכר במעשה ה„רבי־זור" של גוגול.

— „שלחתי לכם כסף !— הרעים התייר בקולו — לפני שנתים, ורוצה אני לראות מה נעשה בו.

— כמה כסף ?— שאלו הפקידים.

— שלשים „טאללער" ! — ענה התייר בשפתו ספק אנגלית־ספק־יהודית.

ואם מעט לכם זה, הרי לכם מעשה אחר, שראיתי בעיני.

נכנס יהודי זקן ורחב כתפים, שיבה לראשו והדרת־פנים לו וישב על הכסא.

— במה נוכל לשרת את כבודו ?— שאלו מאתו.

—„רצוני לתת לכם כסף !" ענה בהרחבה גדולה ותחב את ידו לכיסו אל פנקס־השיקים, ומתוך ה„ג'יסט" שלו, קויתי שיוציא משם אם לא „מל־יון דולר" לכהפ"ה — מאה דולר. חבש את משקפי־הזהב שלו, ולפני כתבו את השיק פנה אלינו ואמר באנג־לית בזו הלשון :

I came to see **personnally** what is being done with **our** money in Palestine.

בעברית בלתי־לטינית זאת אומרת : אני באתי הנה כדי לראות ב ע צ מ י מה נעשה ב כ ס פ נ ו בא"י.

ובשעת־דבורו הגיש שיק אחד ועוד שיק אחד, על סכום של.. עשרים ד ו ל ר, והרי ידוע לכם בודאי, כי 20 דולר באמריקה הרי זה דומה לחצי פונט בא"י. ולא עוד אלא שעשרים דו־לר אלה אינם שלו אלא של נדיבים אחרים מאמריקה.

זה! אמריקה הראשונה, אמריקה ה„בלפורית", שהיא נותנת אגו־רת" נחשת ודורשת בשכר זה מא"י „כתר־רבנות", „כתר־תורה" וכל מיני „כתרים" — וחכמת השלטים האמרי־קאים שעל כתלי בית־הרב בעירנו הלא יוכיחו..

ואולם תלמידי החביבים יש אמריקה אחרת, — אמריקה ה נ ד י ב ה. מסתמא הבינותם מאליכם למי אני מתכוון בזה ? — לאותו הנדיב הזקן אשר בשמו כן הוא, ואשר נ ת ן מאה פעמים „נתן" דול־רים לא"י, אשתו התפרקה את עדיה מעליה לפני שנתים ושלחה אל ה ה ר כירוע, והוא מכר את אנית־הטיול שלו לבנות את בית־הבריאות— ולא שמענו ולא ראינו שיבוא אף פעם למלון־יוז או למלונים אחרים לראות את ספרי־החשבונות. חושד אני בו, שאינו אמרי־קאי אמתי עדיין !..

ואי"ה בשבוע הבעל"ט יניחו את אבן־הפנה לבית־הבריאות, והאבן לקוי־חה מהחומה השלישית ומ„נחה ע"י הנ־ציב. כנראה, שאות הוא מ ן ה ש מ י ם, מחמת שביום ההוא החלו לבנות חומת ירושלם השלישית סביב העיר־התדשה היא בצעתא !...

הואיל וכך— אספר לכם מעשיה, אחת, מחמת שזה זמן רב לא ספרתי לכם כלום ואתם הלא אהבתם לשמע מעשיות נאות, הוי, קונדסים !

מספרים כי חסיד אחד בא אל „הרבי" לקבל ממנו את ברכתו לפרנסה. בדך אותו הרבי בקצרה ונפטר ממנו מיד. ביומים הגיע חסיד אחר, יהודי נביר ובעל כרס, והרבי הכניסו לפני ולפנים ושהה עמו שעה שלמה. לאחר שיצא הנביר, נגש החסיד הראשון אל הרבי ואמר לו בקצת תרעומת :

— רבי ! הגם כבודו מתפעל מנבי־רים ומכבד עשירים ? אותי פטר בלא כלום ועמו שוהה יותר משעה ?

— שוטה אחד— ענה לו הרבי בני־חותא ובתנועת־היד— הן אותך אני מכיר, שהנך קבצן וידעתי מיד במה לברכך, ואולם ע מ ו, כלומר עם הנ־ביר הזה הייתי צריך לדבר שעה שלמה כדי לדעת ולהכין שהוא קבצן כמוך..

כלפי מאי ספרתי לכם כל זאת ?

—בלפי השתפות והשלום של ויצמן־מרשל באמריקה. מילא, אותנו הציונים מכירים שאנו קבצנים ואולם „הנבו־רים" האמריקאים שלנו, עלינו לחכות בודאי שנה אחת, כדי שיודע לנו שגם הם קבצנים כמונו ביחיד בשביל א"י..

והואיל דאתינא להכא — אספר לכם רק עוד מעשיה קטנה, שהיא צדי־כה לגופא־דעובדא.

שני יהודים שאי שותפות ביניהם. אחד מהם חכנים לעבכ כסף וחשני— נסיון. (עיפאהרונג בלע"ז). כעבר שנה אחת נתחלפו היוצרות והיה ממש החי־פך : לשני היה הכסף ולראשון — הנסיון...

ואת הנמשל מסתמא הבינותם מעצמכם, וכי זקוקים אתם הלילה, שיכניסו אצבע לתוך פיכם ?

האמריקנים והציונים עשו שותפות. הראשונים הם בעלי הכסף והציונים הם, כמובן, בעלי הנסיון, מחמת שיש לכ"א מאתנו „בשרון" לא"י. ואולם כעבור שנה אחת הציונים היודעים „לדרש ולקחת" יהיו בעלי הדולרים והאמריקאים „היודעים לתת" יהיו בע־לי ה נ ס י ו ן...

* * *

ולסוף מכתב אחד קטן. שקבלתי מתלמידי וידידי החביב בק"ק חיפה, לא ב ל ט י נ י ת אלא בעברית ובז'רגון, ושחנני מפרסם עפ"י „אולטי־מטום" בשלשה מכתבים :

ב"ה, י"ד אד' א תרפ"ז.

החיים והשלום ושפע ברכה והצלחה לכבדו הרבני המופלג בת"ו הו"נ פאר המעלות הסיד וגיגד איש תבונות אוהב אנו הבריות יקר ערך נכבד ונחמד אין גומרים עליו את הללל וכו' כש"ת מוהר"ר ר' עזמות שליט"א.

רק עכשיו יצאתי מבית־החולים „הרסה", שבו נרפאתי ב"ה ע"י הרופא המכבד והיקר דר. חי"ו. ובביאי הביתה שלם בגופי ובכל אברי קפצה כנגדי זוגתי מרת חוה חיה בשמחה וב־צהלה : „ברוך בחיה מתים !" ותיכף סמרה לי את הנס הגדול שהיה בדרך ראמאללאה, אבדה לי בזו הלשון : יקר־נא אציץ את העתון, ששמרתי לך באדון־הבנדים, וראיתי מה שאירע שם. רק זכות־אבות עמדה לו הפעם. ובאמת אגיד לך, איציק, שידידנו הוא „הפקר מעגמה", כי מה היה עושה לכשל לי־היה אצלו ה"ו כסף ? הן יודעים אנו אותו שהוא בן־חיל ולא יתן לגזלנים את המזומנים. וכה היה אז ? הלואי רבש"ע, שלא תבוא שעה כזו !

ובכלל, איציק,— כך טוענת הי א אלי — אינני מבינה איזה עסקים יש לו לר' עזמות בראמאללאה ? לא מס־פיק לו החומר מכל ארצנו הקדושה ? ובפרט ה„פוליטיק" של עירנו חיפה, שהיא עולה על כל הפוליטיקות של גדולי־העולם אפילו של בוסילינו בא־מריקה..

לפי דעתי ה„פוליטיק" של משרד־הרבנות החיפואי בין הרב הגאון הישן והרב החדש הצעיר, היא הרבה יותר מעניינת. הרב הישן דורש הוספה למש־כרתו ובשכר זה דורש ממנו הועד להת־פטר. וגם בין האשכנזים והספרדים „ששון ושמחה". אלה צועקים שכל ההכנסות הן מהם ואלה צועקים בער־בית ובקול : „נהנו אל־עאלם !"

ובכלל למה לו לר' עזמות לנסע לכל הרוחות ובמקום סכנת־נפשות. ולכן, איציק, כתוב־נא לו בשמי ובשם כל מכיריו, שישמר את נפשו יישניח וירחם על ב"ב, מחמת שיש לו „קליינע קינדער", ילדים קטנים, שהוא צריך לגדלם לתורה, לחופה ולמעשים טובים.

ואנכי בעצמי אברך את ה' על חסדו הטוב שהציל אותי מכל צרה— וישמרהו מכל נגע ומחלה וישלח ברכה והצלחה בכל מעשי ידיו עם כל ישראל ונאמר — אמן !

ידידו לנצח,

ר' א י צ י ק.

עזמות